

כל ישראל לאמרן בבית חתונה ובבית המשתאות בקול נגינות ובקול שמחה :

• **שׁוֹת הַרְמַבִּים סִימָן רַכֵּד**

שאלה שאלה מארס צובא. המותר לשמוע שירה עם שירי האזור הערביים וזמר?

התשובה ידוע, שעצם הזמר והניגונים כלם אסורים, אפילו אין אומרים עליהם מלים כלל, לאומרים ז"ל אודנא דשמעא זמרא תעקר. וכבר באר התלמוד שאין הבדל בין שמיעת הזמר או ניגון על מיתרים או השמעת הנעימות בלא [מלים], אלא כל מה שמביא לידי שמחת הנפש והתרגשותה, (הוא) אסור, כמו שאמרו, וסמכו דבריהם אל איסור הנביא, (שאמר) אל תשמח ישראל אל גיל כעמים. וטעם זה (הדבר) ברור מאד, לפי שכוח תאוה זה צריך לכובשו ולמונעו ולמשוך ברסנו, ולא שיפעל ויחיה מתו ואין משגיחים באחד היוצא מן הכלל שמעטים כמותו, אשר (זה) מביאו לידי שמירת הנפש ומחירות התפעלות להשגת מושכל או כניעה לדברים האלהיים, לפי שדיני התורה לא נכתבו אלא לפי הרוב והרגיל, שדברו חכמים בהווה וכבר בארו לנו הנביאים זאת ואמרו בנגותם השימוש בכלי השיר על דרך הפולחן ע"י שמיעתם, וזה אומרים הפורטים על פי הנבל כדוד חשבו להם כלי שיר. וכבר בארנו בפרוש אבות שאין הבדל בין הדיבורים העבריים לדיבורים הערביים, ואין זה אסור או מותר אלא לפי העניין הכלול באותם הדיבורים. ואלויבא דאמת אסור לשמוע דבר טפשות, אפילו נאמר שלא בשירה, ואם מנגנים אותו על כלים, יש כאן שלשה איסורים, איסור שמיעת דבר טפשות ונבלות הפה איסור שמיעת שירה, ר"ל זמרא בפומא, ואיסור שמיעת (כלל) מיתרים. ואם זה במקום שתיית יין, יש איסור רביעי, והוא אומרו יתעלה והיה כנור ונבל תוף וחליל ויין משתייהם. ואם המזמרת אשה, יש שם איסור חמישי, לאומרים ז"ל קול באשה ערוה, ומכל שכן אם היא מזמרת. (וכבר) התבארה האמת במופת, והיא, שהכוונה בנו, שנהיה גוי קדוש ולא יהיה לנו מעשה ולא דיבור אלא בשלמות או במה שמביא אל השלמות, ולא שנעורר הכחות המונועים מן כל טוב, ולא שנפקיר (עצמנו) בהוללות ושחוק. וכבר בארנו בזה הענין במורה בחלק האחרון שבו, מה שיש בו מספיק, בדברים (שהם) מופתיים לאנשי מעלה. ומה שאמרו הגאונים ז"ל הוא זמר דברי שירות ותושבחות, כמו שכתב בעל ההלכות ז"ל. אבל חס ושלום להזכיר שירי (החול) בהם, לא נשמעה זאת בישראל לא מן גאון ולא מן הדיוט. והתימה על אומרכם במעמד כשרים, והכשרים לפי דעתי אינם מצויים במקומות שתיית משקה משכר. וכבר בארנו גם בזה במורה מה שיש בו מספיק. ומכל שכן (אינם כשרים), אם יוסיפו על זה ע"י שמיעת כלי שיר. ושלום. וכתב משה :

• **שולחן ערוך אורח חיים הלכות תשעה באב ושאר תעניות סימן תקס סעיף ג**

וכן גזרו שלא לנגן בכלי שיר וכל מיני זמר וכל משמיעי קול של שיר לשמח בהם; הגה: ויש אומרים דוקא מי שרגיל בהם, כגון המלכים שעומדים ושוכבים בכלי שיר או בבית המשתה (טור), ואסור לשומעם מפני החורבן; ואפילו שיר בפה על היין, אסורה שנאמר: בשיר לא ישתו יין (ישעיה כד, ט) וכבר נהגו כל ישראל לומר דברי תשבחות או שיר של הודאות וזכרון חסדי הקדוש ברוך הוא, על היין. הגה: וכן לצורך מצוה, כגון, בבית חתן וכלה, הכל שרי (תוספות וסמ"ג והגהות מיימוני).

• **שׁוֹת אַגְרוֹת מִשֶׁה אֹרַח חַיִּים חֶלֶק א סִימָן קסו**

היוצא מזה דפומא אין לאסור שלא בבית משתה ולמי שאינו רגיל משום דכמעט כל הראשונים מתירין רק הרמב"ם בתשובתו נגד עצמו בהלכותיו. ולא קשה

• **תלמוד בבלי מסכת גיטין דף ז עמוד א**

שלחו ליה למר עוקבא: זמרא מנא לן דאסור? שרטט וכתב להו: אל תשמח ישראל אל גיל בעמים. ולישלח להו מהכא: בשיר לא ישתו יין ימר שכר לשותיו! אי מההוא, ה"א הי"מ זמרא דמנא, אבל דפומא שרי, קמ"ל.

• **רש"י מסכת גיטין דף ז עמוד א**

זמרא - לשורר בבית המשתאות.

• **תוספות מסכת גיטין דף ז עמוד א**

זמרא מנא לן דאסור - פ"י בקונטרס לשורר בבית המשתאות וכן משמע מדקאמר ולישלח ליה מהכא בשיר לא ישתו יין ובפרק בתרא דסוטה (דף מח.) תנן משבטלה סנהדרין בטל שיר בבית המשתאות שנאמר בשיר לא ישתו יין וראוי להחמיר בכיוצא דההוא בירושלמי דהוה קאים ודמיך בזמרא שמתענג ביותר ושיר של מצוה שרי כגון בשעת חופה שעושין לשמח חתן וכלה.

• **בית הבחירה למאירי מסכת גיטין דף ז עמוד א**

כל מיני זמר העשויין לשמחת הוללות ושלא לכיוון בהם לשבח הבורא יתברך או לצד מצוה אלא דרך קלות ראש ותענוג במיני מאכל ומשתה אסור לשמעו ולהשתעשע בו בין שנעשה הזמר בכלי בין שירה על פה וכל שכן במקום שהנשים מצויות שם והדבר בא לידי הרגל עבירה ומכל מקום כל שיש בו שבח ותהלה לשם כגון מיני פיוטים ומזמורים מותר אף בבית חתנים ומשתאות וכן הדין לשמח חתן וכלה שכל שאין בו צד פריצות מותר ואין לו לדיין באלו אלא מה שענינו ראות לפי מקומם ושעתם ואף המקראות מלמדים שלא נאמר אלא דרך פריצות והוא שאמר כעמים כלומר כמנהג העמים וכן בשיר לא ישתו יין שכל אלו דרך פריצות וקלות ראש ובמסכת סוטה מ"ח א' נראה כן בהדיא כמו שביארנו שם :

• **תלמוד בבלי מסכת סוטה דף מח עמוד א**

מתני' משבטלה סנהדרין - בטל השיר מבית המשתאות, שנאמר: בשיר לא ישתו יין וגו'.

• **תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת סוטה פרק ט**

מתני' משבטלה סנהדרין בטל השיר מבית המשתאות שנאמר [ישעיה כד ט] בשיר לא ישתו יין: גמ' אבא בר רב ירמיה אמר [איכה ה יד] זקנים משער שבתו וגו'. אמר רב חסדא בראשונה היתה אימת סנהדרין עליהן ולא היו אומרים דברי נבלה בשיר. אבל עכשיו שאין אימת סנהדרין עליהן הן אומרים דברי נבלה בשיר.

• **רמב"ם הלכות תעניות פרק ה הלכה יד**

וכן גזרו שלא לנגן בכלי שיר וכל מיני זמר וכל משמיעי קול של שיר אסור לשמוח בהן ואסור לשמען מפני החורבן, ואפילו שירה בפה על היין אסורה שנאמר +ישעיהו כ"ד+ בשיר לא ישתו יין, וכבר נהגו כל ישראל לומר דברי תושבחות או שיר של הודאות לאל וכיוצא בהן על היין.

• **מגיד משנה הלכות תעניות פרק ה הלכה יד**

[יד] וכן גזרו שלא לנגן בכלי וכו'. פי אחרון דסוטה (דף מ"ח) ובפ"ק דגטין (דף ז') זמרא מנא לן דאסור ואסיקו דאפילו זמרא דפומא אסור: וכבר נהגו כל ישראל וכו'. כן כתב רבינו האי גאון ז"ל האי דאמרינן זמרא דפומא אסור הי"מ כגון נגינות של אהבה שבין אדם לחברו ולשבח יפה ביפיו אבל שירות ותושבחות וזכרון חסדים של הקדוש ברוך הוא מנהג

מזמרא דגרדאי שאסור שהקשה מזה הב"ח, דהוא משום דכיון שלעולם מזמרין בעת מלאכתן לשחוק הוא כרגיל בכך בשעת שכיבה וקימה שאסור דמ"ש באיזה זמן הוא הרגילות. אבל ודאי מהראוי לבעל נפש להחמיר כהרמב"ם בתשובתו והב"ח פסק כותיה אף שראיתו אינה כלום מ"מ ראוי להחמיר. ובזמרא דמנא אסור בכל מקום שכן סובר הרמב"ם והמחבר, ולמה שבארתי אפשר שגם רש"י ותוס' לא פליגי לכן אף שהרמ"א והד"ח סברי שפליגי ומתירין שלא בבית משתה ואינו רגיל יש להחמיר אף שהוא איסור דרבנן. ואם הוא לדבר מצוה משמע מתוס' ומרמ"א שמוותר אף שאינו בשמחת חתן וכלה דהא נקטו כגון בבית חתן וכלה הכל שרי משמע דחתן וכלה שנקטו הוא רק לציון וה"ה לכל דבר מצוה. אבל הבענקעטס שעושיין לצורך צדקה מסופקני אם הוא בכלל היתר דבר מצוה מאחר שהסעודה והשמחה אינה מצוה בעצם רק שהוא לאסוף עי"ז הרבה אנשים שיתנדבו אבל אפשר יש להחשיב שהוא לדבר מצוה כיון שהוא לכבוד מקיימי מצות צדקה ולכן טוב להחמיר אם אפשר ואין למחות באלו המקילין. ועיי' הרדיא /הרדיו/ אם נשמע זמרא דפומא מותר ואם בכלי זמר אסור. ובימי ספירה יש לאסור בזמרא דמנא אף להתירין. ידידו, משה פיינשטיין.

• שו"ת חלקת יעקב אורח חיים סימן סד

ב) מי יתן והי' אשר יתכשר דרא להיזהר מבלתי שמוע זמרת הרדיו, אבל לדאבונינו העולם אינם נוהרים כלל בזה ורק חסידים ואנשי מעשה, וראיתי בני עלי' והם מועטים, וצריכין למשכונני אנפשי' להתיר וללמד זכות, ומי התיר שארי הדברים הנאמרים בשו"ע תקי"ס לאסור משום אבלות לאחר החורבן, לבנות בנינים מהודרים מבלי לשייר אמה על אמה ובעיני עריכת השולחן ותכשיטי יעו"ש ועי' בחכ"א וז"ל וצ"ע שכל זה אין נוהגין כלל, וזמרת הרדיו עכ"פ יש לסמוך על שיטת רש"י ותוס' בגיטין דרך בבית המשתה על יין או שרגיל בכך כלשון הרמ"א כגון המלכים שעומדים ושוכבים בכלי שיר, וכלשון התוס' גיטין ז' א' ד"ה זמרא, ש"שמתענג ביותר" ובהגהות מרדכי ריש גיטין דדוקא במשתה בלא אכילה הוא דאסור שכן דרך עכו"ם אבל במשתה של אכילה מותר, ומובא גם במשנ"ב להלכה, ומה שהביא משו"ע נ"ג משירי נכרים דאסור אינו ענין לכאן, דהא מבואר שם במג"א ס"ק ל"א דזה דוקא בניגון שמנגנים כן לעי"ז, ובבאה"ט שם בשם ב"ח בתשובה ניגון שמיחד בבית עי"ז וזה נוגע לאבק ואביזרהו דעי"ז, אבל ברדיו ידוע שאינו זמרת עי"ז רק זמר סתם ויש רק חשש אבלות דאחר החורבן ועל זה אנו סומכין על שיטות הנ"ל להתיר, ואם לפעמים נשמע קול אשה או שירי חשק ועגבות ודאי היא דאסור וצריכין להיזהר. ויש עוד סברא גדולה להתיר כיון דבשעת הגזירה לאסור הזמרא מטעם אבלות לא היה עדיין הרדיו לא חל הגזירה על הרדיו וכהאי דב"י בס' י"ג מובא במג"א ומחצה"ש סוסי' ש"א וז"ל כיון דבימיהם דלא הי' גנאי לא אסרו חכמים אף על פי שבימינו איכא גנאי מ"מ לא נגזור ונחדש גזירה חדשה ונשאר בהיתרו, ואין זה דומה למין כלי זמר שיתחדש אף על פי שלא הי' בשעת הגזירה דודאי אסור משום דהגזירה היתה כל מיני כלי זמר, והסברא נותנת דאף כ"ז שיתחדשו בכלל, אבל הרדיו שאין רואים כלל המנגן ובא ממרחק רב עפ"י חדשות הטבע מיקרי פנים חדשות ואינו בכלל הגזירה, ואף שהיא רק סברא בעלמא ומי שירצה יכול לדחותה מ"מ סניף יש.

• שו"ת שבט הלוי חלק ב סימן נז

ב) ואשר שאלת בענין שמיעת שיר הפאטאפאן אם זה נאסר מטעם כלי שיר עפ"י המבואר סוטה מ"ח ע"א ובשו"ע או"ח סי' תקי"ס ס"ג, ותשו' מהרש"ג שכתבת, לא ראיתי. הנה ספק שלך כמדומני בפאטאפאן שקולט שירי פה ואינו כלי שיר לחדש זמר ע"י ההשתמשות בכלי זה, ואינו אלא מכפיל שירי פה שמותרים שלא על

היין, זה כנראה ספק שלך. איברא מדכתב הרמב"ם פי"ה מתענית הי"ד וכן גזרו שלא לנגן בכלי שיר, וכל מיני זמר, וכל משמיעי קול של שיר אסור לשמוח בהן ואסור לשומען מפני החורבן, ואפילו שירה בפה על היין וכו'. הנה מסיפא דסיפא מוכח דרק שירה בפה יצא מכלל האיסור אם אינו על היין, א"כ מה זה שכתב עוד ברישא וכל מיני זמר וכל משמיעי קול של שיר, אלא דהרמב"ם סגר עלינו את השער ואסור כל משמיע קול שיר שבעולם אפילו אינו כלי שיר מיוחד לכך, ואעפ"י דכלי הנ"ל לא הי' בימיהם אבל נכנס לפי דעתו בגדר "כל משמיע קול של שיר".

ודע דהרמב"ם בחיבורו לא הביא הא דמבואר בסוטה שם א"ר הונא זמרא דבקרין ודנגדי שרי דגרדאי (ואידך גירסא דגילדאי) אסור ומה הוכיח הב"ח או"ח סימן תק"ס דאפילו שירה בפה אסור שלא במקום מצוה, ויראה לעני"ד דהרמב"ם בחיבורו היה מפרש כפי הערוך ערך בקר אחרי שהביא שם הנ"ל כתב וז"ל פי נגדי מושכי הספינות, בקרי מושכי המשואות עם הבקר והם מזמרין בשביל שתהא עזר למושכן, ועיין בהון ר' הונא ולא הוה בהול גדופין והתיר, דגלדאי שהן עבדנין הי' בהן גידופין ואסר ע"כ, א"כ מבואר דוקא משום שהיה בהן גידופין אסר הא בלא גידופין שרי, ומשום הכי השמיט הרמב"ם מימרא זו דפשיטא דגידופין אסור.

• שו"ת יחזה דעת חלק ו סימן לד

בסיכום: אף על פי שמוותר מעיקר הדין לשמוע בשאר ימות השנה דרך הרדיו ורשם - קול שירי קודש המלווים כלי נגינה, אבל בימי הספירה וכן בימי בין המצרים יש להימנע מלשומעם. ומכל מקום בשמחת מצוה כגון מילה, או פדיון הבן, או סיום מסכתא, או בר מצוה, מותר לשמוע שירי קודש המלווים בכלי נגינה, שכל שהיא שמחת מצוה יש להקל בדבר. ושירה בפה כשהיא דרך הודאה להשם יתברך, בלי כלי נגינה, מותרת אף בימים אלה, ומכל שכן שמוותר להשמיע נעימה בתפלה, או בשעה שעוסק בתורה, וכל שכן בשבתות שבתוך ימי הספירה או ימי בין המצרים, ואין להחמיר בזה כלל.